



प्रस्तुत कथेत सुरापानाचे म्हणजे मादक पदार्थाच्या सेवनाचे दुष्परिणाम सांगितले आहे. दारूच्या सेवनामुळे अनेकांचे संसार उद्ध्वस्त झालेले आहेत. यासाठी दारूचे व्यसन मुळातच लावून घेऊ नये असा या कथेचा नीतिबोध आहे.

अतीते वारणसियं ब्रह्मदत्ते रज्जं कारेन्ते बोधिसत्तो कासिरट्ठे उदिच्चब्राह्मणकुले निब्बत्ति । वयप्पत्तो सो इसिपब्बज्जं पब्बज्जित्वा हिमवन्तप्पदेसे वसति । पञ्चहि अन्तेवासिकसतेहि अथ नं वस्सानसमये सम्पत्ते अन्तेवासिका आहंसु — “आचरिय, मनुस्सपथं गत्वा लोणम्बिलं सेवित्वा आगच्छामा” ति ।

“आवुसो, अहं इधेव वसिस्सामि । तुम्हे गच्छथ । सरीरं सन्तपेत्वा, वस्सं वीतिनामेत्वा आगच्छथा” ति । ते ‘साधू’ ति आचरियं वन्दित्वा वारणसियं गत्वा, राजुय्याने वसिंसु । पुन दिवसे बहिद्वारगामे येव भिक्खाय चरित्वा सुहिता हुत्वा नगरं पविसिंसु । मनुस्सा भिक्खं अदंसु । कतिपाहच्चयेन ते रज्जोपि आरोचेसु — “देवं, हिमवन्ततो पञ्चसता इसयो आगन्त्वा उय्याने वसन्ति । ते सब्बे घोरतपा परिवारितिन्द्रिया सीलवन्तो’ ति । राजा तेसं गुणे सुत्वा उय्यानं गत्वा अवन्दि । कतपटिसन्थारो वस्सानं चातुमासं तथेव वसनत्थाय निमन्ते सि । ते ततो राजगेहे येव भुज्जित्वा उय्याने वसन्ति ।

अथेक दिवसं नगरे सुरानक्खत्तं नामं अहोसि । राजा ‘पब्बजितानं नाम सुरा दुल्लभा’ ति । बहुं उत्तमं सुरं दापेसि । तापसा सुरं पिवित्वा, उय्यानं गत्वा, सुरामदमत्ता हुत्वा, एकच्चे उट्ठाय नच्चिंसु, एकच्चे गायिंसु । नच्चित्वा गायित्वा खारियादीनि अवत्थरित्वा निद्दायिंसु । सुरामदे छिन्ने पबुज्जित्वा तं अत्तनो विप्पकारं पस्सिंसु । अम्हेहि पब्बजितसारूपं न कतं’ ति रोदित्वा परिदेवित्वा ‘मय आचरियेन विना एवरूपं पापं करिम्हा’ ति मज्जिंसु । तं खणज्जेव उय्यानं पहाय हिमवन्त अगमिंसु । पटिसामित परिक्खारा आचरियं वन्दित्वा निसीदिंसु — “किन्नु खो ताता, अकिलयमाना सुखं समग्गवासं वसित्था” ति । आचरियेन पुच्छिता “आचरिय सुखं मयं वसिमह । अपि च खो मयं अपातब्बयुत्तकं पिवित्वा विसज्जीभूता । मयं नच्चिमह गायिमह चा’ ति । एतमत्थं आरोचेन्ता इमं गाथं आहंसु —

“अपायिमह अनाचिमह, अगायिमह रूदिमह च ।

विसज्जकरणिं पीत्वा, दिट्ठा नाहुमह वानरा’ ति ।

एवं ते अत्तनो अ-गुणं कथेसु । बोधिसत्तो “गुरुसंवासरहितान नामं एवरूपं होती” ति वत्वा ते तापसे गरहि । “पुन एवरूपं मा करित्था” ति तेसं ओवदि ।

(सुरापानजातकातून आवश्यक ते फेरबदल करून)



सद्वृत्त (शब्दार्थ)



अतीत (वि.) - पूर्वीचा काळ

निब्बत्ति - जन्म घेतला

अन्तेवासिक (पुं.) - शिष्य

मनुस्सपथ (पुं.) - माणसांची वस्ती

छिन्न - संपलेला

विप्पकार (पुं.) - विचित्र प्रकार, बदल

पब्बजितसारूप्य - प्रव्रजिताला अनुरूप वागणूक

लोणम्बिल (नपुं.) - खारट व आंबट

